

**PRODUKTÍVNE VÝSLEDKY
FILOZOFICKEJ SEBAREFLEXIE**

Z. PLAŠIENKOVÁ – E. LALÍKOVÁ (ed.): *Pohľady do slovenskej filozofie 20. storočia*. Bratislava: ALL ACTA 2005, 301 s.

Stalo sa už tradíciou, že konferencie s medzinárodnou účasťou, ktoré pravidelne každoročne organizuje Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK, sú nielen jednorázovou udalosťou v našom filozofickom živote, ale majú aj svoj materializovaný výstup. Tentoraz pod titulom *Pohľady do slovenskej filozofie 20. storočia* prevzala zodpovednosť za celkový výsledok diela (spolu s editorkami Z. Plašienkovou a E. Lalíkovou) temer tridsiatka autorov, a to nielen členov a členiek organizujúcej katedry, ale aj zástupcov z iných pracovísk, vrátane hostí z Čiech a Poľska. Príležitosťou, ktorá konferencii dala slávnostnejší ráz, bolo životné jubileum dlhoročného člena spomínanej katedry, popredného slovenského filozofa Milana Ziga, čo sa premietlo i do programu: plenárne prednášky E. Farkašovej, K. Korenej a V. Leška (predznamenávajúce svojou odbornou kvalitou a invenčnosťou úroveň celého zborníka), ako aj časť ďalších príspevkov (M. Szapuová, V. Černík – J. Viceník a i.) sú venované špeciálne skúmaniu vedeckej tvorby a pedagogickému pôsobeniu prof. Ziga.

Diverzita problémov, ale i autorských prístupov, s ktorými žaner, akým je vedecký zborník, počíta, je v tomto prípade preklenutá dvoma vedúcimi subtémami. Prvá z nich, *Premeny slovenského filozofického myslenia v 20. storočí*, otvára cestu k vybraným podobám dejín slovenskej filozofie, osobitne tých, ktoré sú späté s Katedrou filozofie a dejín filozofie a s osobnosťami, ktoré na nej pôsobili. Druhá, príznačne nazvaná *Z. dielne súčasnej slovenskej filozofie*, je prezentovaním prítomnosti filozofie, ako sa pestuje a rozvíja na uvedenej katedre, ale aj na iných pracoviskách. Takúto koncepciu považujem jednak za strategicky dômyselnú – keďže umožňuje zjednotiť aj príspevky problémovo divergentné a dať ich zaradeniu do spoločného zborníka istú logiku – a jednak za nanajvýš aktuálnu, najmä v súvislosti s nevyhnutnosťou kritickej reflexie vlastných dejín i zmapovania prítomnosti ako súčasť vytvárania celkového obrazu o našej filozofii. A čo je podstatné, takto formulované subtémy – ako zdôrazňuje aj Etela Farkašová v úvodnom slove – bezprostredne súvisia so zameraním čiastkovej úlohy, na ktorej viacerí členovia a členky Katedry filozofie a dejín filozofie FiF UK participujú a ktorá je súčasťou väčšieho grantového projektu, ktorý sa rieši na Filozofickom ústave SAV.

Význam zborníka vidím vo viacerých rovinách. V prvom rade v tom, že predložené príspevky čiastočne vyplňajú medzeru v dejinno-filozofickom skúmaní rozvoja filozofie na vysokých školách v období druhej polovice 20. storočia. Oceňujem teda, že sa tu dôraz kladie na aspekt, ktorý sa v publikácii *Dejiny filozofie na Slovensku v XX. storočí* (Bratislava 1998) z rôznych dôvodov dôsledne nesledoval, hoci zohral

nezastupiteľnú úlohu pri formovaní inštitucionálnej základne filozofie u nás – ako to opätovne kriticky pripomína aj M. Zigo vo svojom podnetnom príspevku, mapujúcom tematiku diplomových prác na Katedre filozofie FiF UK v r. 1948 – 1989.

Zároveň pokladám za významný fakt, že v zborníku z konferencie je jasne čitateľné úsilie nielen špecialistov historikov filozofie, ale aj inak profilovaných filozofov a filozofiek o preskúmanie dejín vlastnej disciplíny, zvlášť v tej podobe, v akej sa formovali na pôde terajšej Katedry filozofie a dejín filozofie FiF UK. V tejto súvislosti treba vyzdvihnúť, že predložené materiály nastoľujú metodologicky závažnú otázku – otázku, ako sa vzťahovať k vlastnej minulosti. Je to otázka prístupu a posudzovania tej etapy filozofie, ktorú mnohí z nás spoluvytvárali, resp. na ktorú profesionálne nadviazali. Viacerí autori vo svojich príspevkoch potvrdzujú, že sa nedá vyhnúť dôkladnej analýze tejto etapy vývinu filozofie u nás spojenej s kritickým, diferencovaným posúdením jej výsledkov – a to s primeraným zreteľom na dobové limity, ale aj na možnosti, ktoré sa ponúkali, resp. i na príležitosti, ktoré boli zmarené takpovediac zvonka, z ideologických dôvodov (napr. dve desaťročia trvajúca absencia konfrontácie úrovne poznatkov našich filozofov s filozofií západnými).

Jednotlivé príspevky signalizujú komplikovanosť posudzovania najnovších dejín našej filozofie, a to z nasledovného dôvodu: Pre mnohých je táto etapa stále príliš živá (bola či je formou ich života a profesnej praxe), preto osobne zaujatý hodnotiaci postoj považujú za prirodzenú zložku samotnej dejinno-filozofickej reflexie (ako dokazujú napr. odborne fundované texty T. Kuklinkovej, K. Korenej alebo J. Piačka, vedome akcentujúce subjektívny pohľad, podobne ako príspevok kolektívu mladých autorov vedených R. Macom, uvažujúcich o role učiteľa filozofie cez osobnosť prof. Ziga). Na druhej strane pre iných je aj celkom nedávna minulosť našej filozofie stále trochu tajomná, čo ich nabáda k opatrným hodnotiacim stanoviskám a záverom (napr. odborná výpoveď reprezentantky mladšej filozofickej generácie E. Lalkovej). Tieto, ale i ďalšie varianty prístupu k našim novším a najnovším dejinám (napr. zasvätená analýza V. Černíka a J. Vicenika, týkajúca sa procesu inštitucionalizácie a profesionalizácie logiky a metodológie vied na Slovensku, ďalej príspevky V. Bakoša, E. Višňovského, R. Dupkalu, J. Zouhara, L. Bohunickej, Z. Plašienkovej), písané vo väčšej či menšej miere „z odstupu“ (aj keď nie bez správnej miery osobnej vedeckej zainteresovanosti), predstavujú významný prínos k historicko-filozofickému bádaniu u nás, na ktorý možno ďalej produktívne nadviazať.

Za pozitívnu stránku zborníka v neposlednom rade pokladám úsilie prezentovať prítomnosť našej filozofie s dôrazom na témy, ktorými filozofia – nielen v slovenskom, ale aj v širšom stredoeurópskom kontexte – aktuálne žije a ktorými dotvára a obohacuje myšlienkovú kultúru tohto priestoru (mám tu na mysli napr. texty M. Marcelliho, A. Kalaša, ako aj príspevky poľských filozofov).

Pokiaľ ide o celkové hodnotenie zborníka *Pohľady do slovenskej filozofie 20. storočia*, chcela by som vyzdvihnúť, že príspevky temer bezo zvyšku odzrkadľujú viacročnú serióznú vedecko-výskumnú prácu. Odborná erudícia a kompetentnosť autorov v danej disciplíne či problematike sa v nich spája so schopnosťou vniesť nové témy, aplikovať invenčné pohľady na tradičné problémy, resp. spod nového

zorného uhla interpretovať tvorbu filozofických osobností. Pozitívne teda hodnotím jednak tematické zameranie a obsahovú kvalitu zborníka (texty majú svoj jasný zámer, štruktúru a metodicky premyslený postup, sú podložené dôkladnou znalosťou problematiky i vedecky poctivým spôsobom spracovania, podopretým náležitou argumentáciou), jednak štylisticky primeranú formu jednotlivých príspevkov. Obsahové rozvrhnutie zborníka je prijateľné, snaží sa rešpektovať tak tematické kritérium, ako aj chronologickú logiku.

Zborník *Pohľady do slovenskej filozofie 20. storočia* považujem tak z hľadiska tematického, ako aj z hľadiska odbornej úrovne spracovania jednotlivých textov za významný prínos a dôležité ohnisko v reťazi bádania týkajúceho sa novších i najnovších dejín filozofie u nás. Rada by som zdôraznila, že ani tam, kde ide o príležitostné texty, nemožno tieto príspevky chápať ako produkt sekundárneho významu. Naopak, odrážajú vedecky poctivé a inšpiratívne úsilie v nových súvislostiach a novým spôsobom znovuobjaviť a doceniť poznatky (a s nimi späté osobnosti), ktoré sme ešte nestihli náležite preskúmať a posúdiť. Bez stimulu, akým bola uvedená konferencia, by takéto prínosné výstupy pravdepodobne nevznikli.

Dagmar Smreková

PhDr. Dagmar Smreková, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava 1
SR

PODNETNÉ ÚVAHY O MUTIKULTURALIZME

ERICH MISTRÍK: *Slovenská kultúra v multikulturalizme*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 2005, 128 s.

Najnovšia knižka E. Mistríka reflektuje procesy prebiehajúce v slovenskej kultúre za posledných pätnásť rokov. V pozadí autorových úvah stoja otázky: Aké miesto patrí slovenskej kultúre v súčasných európskych a politických procesoch?; Kam ju posúvajú súčasné turbulencie?; Ako sa vyrovnáva s mutikulturalizmom, s masovou kultúrou a ľahostajnosťou politických špičiek vo vzťahu k nej?; Aké kroky musí urobiť slovenské školstvo, aby vytváralo podmienky na jej prežitie? Pri hľadaní odpovede na ne autor postupuje cestou spojenia teoretického výskumu, t. j. analýzy a interpretácie kategórií opisujúcich súčasné procesy v kultúre, s interpretáciou historických faktov; s analýzou a interpretáciou kultúrnych artefaktov, štatistických dát, ako aj oficiálnych politických dokumentov. Jeho štýl zámerne nie je prísne analytický, ale populárnejší, výkladový, aby priblížil uvažovanie o súčasných kultúrnych procesoch aj širšej verejnosti.

Text E. Mistríka nás zsvätene (aj na pozadí historických súvislostí) vedie cez